

Katedra Analiz Przestrzennych
i Rynku Nieruchomości

Katedra Gospodarki
Nieruchomościami i Systemów
Informacji Geograficznej

Katedra Geografii
Społeczno-Ekonomicznej

Komisja Obszarów Wiejskich
Polskie Towarzystwo
Geograficzne

Komitet Przemysłowo-rolniczo-usługowy
Zagospodarowania Kraju
PAN

XXXVI SEMINARIUM GEOGRAFII WSI Współczesne kierunki badań w gospodarowaniu przestrzenią wiejską Olsztyn, 21-22 czerwca 2021 r.

Kształtowanie przestrzeni wiejskiej w strefie przygranicznej Polski z Niemcami w kontekście wzmacniania spójności terytorialnej UE

Aleksandra Jezierska-Thöle¹, Marta Gwiaździńska-Goraj²

Katedra Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Turystyki, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

²Katedra Geografii Społeczno-Ekonomicznej, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

WPROWADZENIE

Polityka spójności terytorialnej UE ukierunkowana jest na zrównoważony rozwój całego jej obszaru, jest również instrumentem przyczyniającym się do niwelowania różnic społeczno-gospodarczych, poprzez m.in. wspieranie współpracy między regionami, co przedkłada się na tempo i charakter integracji europejskiej.

Celem badań jest próba oceny zmian, jakie zachodzą w przestrzeni wiejskiej w strefie przygranicznej Polski z Niemcami w latach 2004 i 2019. W zagospodarowaniu obszarów wiejskich zwrócono uwagę na możliwości i kierunki rozwoju w kontekście uwarunkowań historycznych oraz współczesnych koncepcji i wizji zintegrowanego zagospodarowania przestrzennego w kierunku spójności terytorialnej UE. W analizie przestrzennej dokonano próby odpowiedzi, który z czynników ma największy wpływ na spójność układów lokalnych oraz, czy istnieje zróżnicowanie pod tym względem pomiędzy polską i niemiecką strefą przygraniczną?

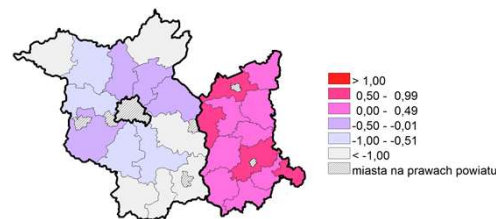

Materiał i metody

Przy doborze cech diagnostycznych zwracano uwagę na dostępność porównywalnych danych statystycznych dla polskich i niemieckich powiatów oraz przyjęto dwa założenia: cechy są znormalizowane oraz nie są skorelowane (próg współczynnika korelacji $r=0,89$). W analizie empirycznej wykorzystano dane z <https://bdl.stat.gov.pl/> oraz <http://www.destatist.de>. Delimitację obszarów wiejskich w kontekście wzmacniania spójności terytorialnej określono za pomocą taksonomicznej miary rozwoju Z. Hellwiga. Podstawą do wydzielenia 6 klas jednostek były przedziały wartości miernika rozwoju wyznaczone na podstawie średniej arytmetycznej i odchylenia standardowego. W celu identyfikacji poziomu spójności wynikających z odmiennych uwarunkowań endogenicznych obliczono miary cząstkowe (ryc. 1) obejmujące: zmiany demograficzne (ryc. 2), rynek pracy (ryc. 3), gospodarcze, poziom życia i turystykę.

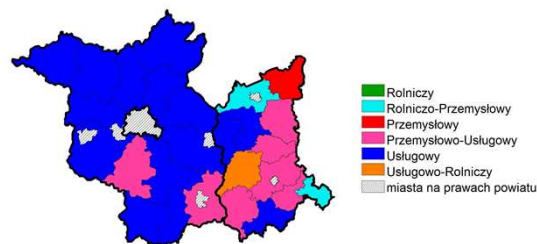
Ryc. 1. Poziom współzależności miar cząstkowych oraz ogólnej miary rozwoju Helwiga w 2004 i 2019 r.

Ryc. 2. Ocena rozwoju demograficznego w 2019 roku
progressja ($Wi > 0,25$), stagnacja ($0,25 > Wi > -0,25$), regresja ($-0,25 > Wi$)

REZULTATY

Przeprowadzone badania pozwoliły na identyfikację zmian, jakie zachodzą na pograniczu polsko-niemieckim w zakresie zintegrowanego zagospodarowania przestrzennego w kierunku spójności terytorialnej UE. Analiza korelacyjna wskazała na odmienne znaczenie poszczególnych czynników w ujęciu dynamicznym pomiędzy rokiem 2004 i 2019. W 2004 roku największy wpływ na niwelowanie istniejących dysproporcji w polskiej strefie miał rynek pracy ($r=0,851$), w niemieckiej zaś potencjał demograficzny ($r=-0,652$). W 2019 roku większą rolę w polskiej strefie przypisuje się czynnikom decydującym o poziomie życia ($r=0,801$) oraz gospodarczym ($r=0,612$), mniejszą zaś rynkowi pracy ($r=0,514$). W Niemczech zanotowano wzrost znaczenia poziomu życia ($r=0,896$), zmalało znaczenie potencjału demograficznego ($r=0,541$). Dla obydwu stron tę samą rolę odgrywa turystyka, przy czym większą dla polskiej ($r=0,547$), niż niemieckiej strefy przygranicznej ($r=0,452$).

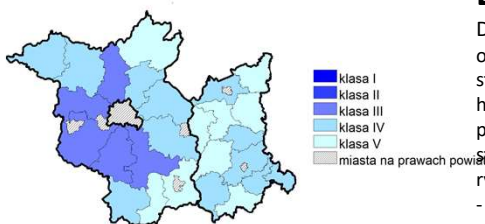

Ryc. 3. Typy zatrudnienia w 2019

DYSKUSJA I WNIOSKI

Delimitacja obszarów wiejskich pozwoliła na wyznaczenie obszarów rdzeniowych (o wysokim poziomie rozwoju) oraz wykazała odmienne znaczenie miar cząstkowych kształtujących proces spójności terytorialnej dla polskiej i niemieckiej strefy przygranicznej (ryc. 4). W latach 2004-2019 nastąpiło zmniejszenie zróżnicowania przestrzennego w klasyfikacji hierarchicznej obszarów wiejskich w kontekście spójności terytorialnej. Pomimo, że wyższym poziomem charakteryzują się powiaty niemieckie, w świetle analizy przestrzennej miar cząstkowych można stwierdzić, że różnice te w polskiej strefie uległy zmniejszeniu i nie wykazują znaczących dysproporcji, a nawet uległy znacznemu polepszeniu (poziom życia, rynek pracy) lub kształtują się podobnie (turystyka). Na obszarze polskiego pogranicza za najważniejsze zmiany uważa się:

- w potencjale demograficznym, dominują powiaty charakteryzujące się wysokim przyrostem naturalnym i dodatnim saldem migracji (progressja i stagnacja demograficzna),
 - w strukturze zatrudnienia, wyraźny wzrost zatrudnienia w usługach i pozarolniczych sektorach gospodarki.
- Badania podkreśliły ważną rolę wyrównywania szans rozwojowych w przestrzeni wiejskiej. Związane jest to z jednej strony, z ekonomicznym wymiarem planowania i zarządzania rozwojem a z drugiej z koncepcją zintegrowanego podejścia do rozwoju, w której żyją obywatele różnych narodowości.

Ryc. 4. Klasyfikacja hierarchiczna obszarów wiejskich w 2019

PATRONAT HONOROWY

